

BHARATIYA DARSHAN

भारतीयदर्शनम्

(347)

समय : 3 घण्टे]

[पूर्णांक : 100

- निर्देशाः (i) अस्मिन् प्रश्नपत्रे [A] भागे 10, [B] भागे 10, [C] भागे 10, [D] भागे 5 इति आहत्य 35 प्रश्नाः सन्ति ।
(ii) प्रश्नस्य दक्षिणे पार्श्वे संख्यासु (अङ्काः × प्रश्नाः = पूर्णाङ्काः) इति एवम् अङ्कान् निर्दिशति ।
(iii) समे प्रश्ना अनिवार्याः ।

[A] दशानां युक्तं विकल्पं चिनुत ।

1x10=10

1. सांख्यदर्शनस्य प्रवर्तकस्य आचार्यस्य नाम किम् ?

- (क) गौतमः (ख) कणादः (ग) कपिलः (घ) जैमिनिः

2. कस्मात् तत्त्वात् षोडशकः गणः समुत्पद्यते ?

- (क) प्रकृतेः (ख) महत्तत्त्वात् (ग) अहङ्कारात् (घ) पुरुषात्

3. वेदान्तमते पदार्थानुमाने कति अवयवाः भवन्ति ?

- (क) त्रयः (ख) चत्वारः (ग) पञ्च (घ) षट्

4. अभावग्रहणाय वेदान्तिनः किं प्रमाणं स्वीकुर्वन्ति ?

- (क) प्रत्यक्षम् (ख) अनुमानम् (ग) अर्थापत्ति (घ) अनुपलब्धि

5. के अनुमानप्रमाणं न अङ्गीकुर्वन्ति ?

- (क) चार्वाकाः (ख) वेदान्तिनः (ग) भाट्टाः (घ) बौद्धाः

6. वेदान्तमते सिद्धान्तपक्षे लक्षणायाः बीजं किम् ?

- (क) अन्वयानुपपत्तिः (ख) तात्पर्यानुपपत्तिः (ग) अर्थानुपपत्तिः (घ) शब्दानुपपत्तिः

62/SS/N-347-A]

2

[Contd...

Unnati Educations

9899436384, 9654279279

7. सृष्टिविचारप्रसङ्गे अद्वैतवेदान्तिनां कः न्यायः प्रसिद्धः ?
 (क) तृणारणिमणिन्यायः (ख) शाखाचन्द्रमसन्यायः
 (ग) अध्यारोपापवादन्यायः (घ) तिलतण्डुलन्यायः
8. कस्याम् उपनिषदि तेजःप्रमुखा सृष्टिः प्रतिपाद्यते ?
 (क) तैत्तिरीयोपनिषदि (ख) कठोपनिषदि
 (ग) बृहदारण्यकोपनिषदि (घ) छान्दोग्योपनिषदि
9. अद्वैतवेदान्तस्य प्रवर्तकः कः ?
 (क) मध्वाचार्यः (ख) शङ्कराचार्यः (ग) रामानुजाचार्यः (घ) वल्लभाचार्यः
10. विषयेभ्यो बाह्येन्द्रियाणां निग्रहः किमुच्यते।
 (क) शमः (ख) दमः (ग) उपरतिः (घ) वैराग्यम्

[B] दशानां यथानिर्देशम् उत्तराणि लघूनि लिखत।

2x10=20

1. मनसः ज्ञानकर्मेन्द्रियत्वं किमर्थम् ? 2
2. साख्यमते तत्त्वानां सृष्टिक्रमं संक्षेपेण लिखत। 2
3. वेदान्तमते कति व्यावर्तकम् ? कानि च तानि ? 1+1
4. का बुद्धिः ? किं च चित्तम् ? 1+1
5. पौरुषेयत्वं नाम किम् ? योग्यता नाम का ? 1+1
6. ब्रह्मणः तटस्थलक्षणप्रतिपादकं सूत्रं किम् ? वेदान्तपरिभाषायां ब्रह्मणः किं तटस्थलक्षणं प्रदत्तम् ? 1+1
7. अध्यस्तवस्तुनः उपादानकारणं किं भवति ? सर्वमपि कार्यं कुत्र अध्यस्तम् ? 1+1
8. जगतः परिणाम्युपादानकारणं किम् ? जगतः विवर्तोपादानकारणं किम् ? 1+1
9. किं तावत् श्रवणम् ? जीवस्य उपाधिः कः ? 1+1
10. किं नाम सञ्चितं कर्म ? प्रारब्धकर्मण क्षयः कथं भवति ? 1+1

[C] दशानां अनतिदीर्घोत्तरैः समाधत्त ।

4x10=40

1. लक्षणस्य लक्षणविषये लघुटिप्पणीं लिखत ।
2. त्रिविधचैतन्यविषये लघुटिप्पणीं लिखत ।
3. लक्षणायाः भेदविषये लघुटिप्पणीं लिखत ।
4. अज्ञानस्य शक्तिद्वयं विव्रियताम् ।
5. परिणामवादविषये विवर्तवादविषये च समासेन लिखत ।
6. ब्रह्मपदस्य अर्थविषये लघुटिप्पणीम् लिखत ।
7. अविद्यायाः भावरूपत्वविषये लघुटिप्पणीमेकां लिखत ।
8. तत्त्वमसि इति महावाक्ये त्वम्-पदस्य वाच्यार्थः लक्ष्यार्थश्च कः इति आलोच्यताम् ।
9. मनसः अनिन्द्रियत्वं किमर्थमिति सप्रमाणं विचारयत ।
10. काम्यं निषिद्धं नित्यं नैमित्तिकं च कर्म समासेन वर्णयताम् ।

[D] पञ्च दीर्घोत्तरैः समाधेयाः ।

6x5=30

1. सांख्यदर्शनमते पुरुषस्य बहुत्वसाधकाः हेतवः आलोच्यन्ताम् ।
2. अद्वैतवेदान्त सृष्टिप्रसङ्गे अध्यारोपापवादौ वर्णनीयौ ।
3. ब्रह्मणः तटस्थलक्षणं वैशद्येन प्रतिपाद्यताम् ।
4. सविकल्पकं निर्विकल्पकं च समाधिं संक्षेपेण वर्णयत ।
5. पञ्चकोशेषु यथेच्छं कोशद्वयं विस्तरेण आलोच्यताम् ।

- o O o -

62/SS/N-347-A]

4

Unnati Educations

9899436384, 9654279279